

Українське студентство, як носій політичної свідомості в умовах перехідного періоду(історико-філософський аспект)

Перехідні етапи історії завжди приховують у собі невичерпні пізнавальні можливості, а також дають підґрунтя для теоретичних узагальнень і концептуальних побудов.

У цілому розумінні політична свідомість являє собою осмислене сприйняття суб'єктом суспільно-політичних відносин, які його оточують. Звичайно ж, політична свідомість не є статичною категорією, а представляє собою складну багаторівневу систему, яка відтворює ступінь знайомства суб'єкта з політикою та виражається у свідомому до неї ставленні. Таким чином, виступаючи як автономна система, політична свідомість одночасно є одним з основних компонентів інших категорій політичної науки – політичної системи, політичної поведінки, політичної культури та ін.

У сучасний складний перехідний період політична еліта України своїми діями не тільки не змогла оздоровити свідомість нації, а навпаки, створила в ній нішу, яка закономірно заповнюється принципами та ідеями, що знаходяться на деякій відстані від реальних політичних потреб української держави, її народу в цілому, а відповідно, і від реальних політичних потреб громадян.

В українській історії носіями національної політичної свідомості виступали різноманітні класи, стани чи групи. Так у XIV – XVI ст. – це була шляхта, у XVII – XVIII ст. – міщанство та козацтво, у XIX ст. – селянство, інтелігенція. Але особливу цікавість сьогодні викликають ті, хто виступив носіями політичної свідомості на Наддніпрянській Україні у перехідний період 1900 – 1920 та 1985 – 2000 рр. Однією з таких соціальних груп було студентство.

Що ж спільного можна знайти в політичній активності студентства цих двох періодів:

1. У обох періодах держава переживала перехідний період. Початок ХХ ст. знаменується в Російській імперії активізацією національно-демократичного руху, який вилився в революційні події 1905 – 1907 рр, 1917 р. та проголошення незалежності України. Друга половина 80-х років знаменувалась початком горбачовської перебудови яка спробою вивести країну з гострої кризи і привела до проголошення незалежності у 1991 р.

2. Як на початку так і в кінці ХХ ст. визначальним фактором у активізації студентського політичного руху виступила система вищої освіти, яка концентрувала у своїх рядах найбільш освічену, політично не заангажовану, демократично налаштовану частину суспільства.

3. Студентство Російської імперії, як і сучасне, пройшло своєрідну підготовчу ланку політичної зрілості та консолідації. У 80-90-х рр. ХІХ ст. вони об'єднувались у молодіжні гуртки та громади: Київський, Чернігівський, Петербурзький гуртки, Братство тарасівців. У них вони переходять від традиційних, суто студентських питань, до політичних, поєднуючи розв'язання проблем вищої школи з необхідністю зміни існуючого політичного режиму.

Дещо подібні політичні процеси спостерігались в кінці ХХ ст., коли в умовах занепаду комсомолу розпочинається процес розбудови нових студентських організацій, які намагалися захищати загально громадські та суто студентські права. Так у Київському університеті виникло одне з перших неформальних об'єднань – Громада, яка висунула гасло національного відродження. На її основі виникла Українська студентська спілка, яка мала своєю метою захист прав студентів. Крім того, розгорнули діяльність Демократичний союз студентів, Студентське братство та інші, як місцеві, так і регіональні організації.

4. Студентство стало основною рушійною силою у формуванні та розбудові національних політичних партій – одного із головних інститутів політичної системи. Як суб'єкти владних відносин, партії великою мірою визначають динаміку і спрямованість політичного життя суспільства, надають політичним відносинам і процесам інтегрованого стабільного характеру розвитку.

Так у лютому 1900 р. націонал-радикальна і націоналістично настроєне українське студентство Харкова, а потім і Києва, об'єдналось у першу на Наддніпрянщині Революційну українську партію. (Д.Антонович, М.Русов, Л.Мацієвич, Б.Камінський, Ю. Коллард, О. Коваленко та ін.) .

Специфіка становища РУП, як першої політичної партії, зумовило прагнення влитися до неї всіх незадоволених безпартійними формами громадської діяльності. Так виникла організація, яка ввібрала в себе різні ідеологічні напрямки. І не випадково, що пізніше на її основі не без допомоги студентів сформувалася ціла низка національних політичних партій: Українська соціал-демократична робітнича партія, Українська соціал-демократична ("Спілка"), групи українських есерів, Українська народна партія, Націонал-демократична партія та ін.

Подібні процеси відбувалися в Україні у 1989 році. З допомогою студентства було сформовано першу політичну партію – Народний Рух України (показово, що Установчий з'їзд відбувся в актовій залі Київського політехнічного інституту), Українську національну партію, Українську християнсько-демократичну партію, Українську народно - демократичну партію, Українську республіканську партію, Українську селянську демократичну партію, Соціал-демократичну партію України, Партію зелених України.

5. Студентство стало основною рушійною силою у проведенні акцій, спрямованих на проголошення незалежності України, захист демократичного суспільства та ін. (Загальний студентський академічний страйк 1899 – 1901 років та ін. маніфестації у Києві, Харкові, Одесі, Петербурзі (березень 1917 року), бій під Крутами (січень 1918 року). Відомими на весь світ стало голодування студентів на Площі Незалежності в Києві (жовтень 1990 року), що привело до відставки Голови Ради Міністрів УРСР В. Масола чи студентські маніфестації в Сумах (літо 2004 року).

Таким чином, українське студентство у перехідні періоди українського державотворення пройшло еволюцію від аполітичного українофільства до свідомого, революційно-демократичного політичного руху. Саме вони, як

найпрогресивніша частина інтелігенції, становили і становлять, по суті, духовну еліту суспільства та створюють середовище виникнення нових ідей, створюють організаційні структури до яких приєднуються інші групи українського суспільства.

В.М. Світличний (Маріупольський державний гуманітарний університет)

Проблеми духовного росту українського суспільства

Сьогодні в Україні надзвичайно гостро постає проблема кризи духовності суспільства. Офіційна політика атеїзму у виховній роботі змінилася байдужістю. Це стосується освіти, культури, базових засад громадсько-виховної роботи держави. Концептуальні положення морально-етичного виховання замінюються універсалістськими, космополітичними та гедоністськими ідеями. Українське суспільство переживає стан інформаційної окупації під час інформаційної війни. Складні випадки переплетіння релігії та політики негативно позначаються на ставленні людей до релігійних переконань в цілому.

На конкретних прикладах можна пересвідчитись про цілеспрямовану роботу на заниження етичних та моральних стандартів, що свідчить про цілеспрямоване застосування по відношенню до населення держави інструментів політичної психології з різними стратегічними та тактичними цілями:

Зокрема, спотворена шкільна програма, що не передбачає фахового повноцінного ознайомлення дитини з основами християнської віри та культури прирікає мільони громадян на отримання хибних уявлень про християнство, вітчизняні культуру, історію, суспільне життя, що будуються на основі християнства, руйнує можливість осмисленого вибору життєвих орієнтирів.

Перекручення історії, приховування небажаних моментів, ідеалізація народного побуту минулих часів веде до нав'язування спотворених ідей про моральний кодекс українця (наприклад, століттями оспівувана культура споживання тютюну та алкоголю, ворожіння, забобонів).